

ERDŐSZETI LAPOK.

I-ső évfolyam.

II. füzet.

Február 1862.

A szépassági központi Kárpátok és azok környéke legjelesebb fanemeinek természetes tenyészeti határaitól az északi szélesség $48^{\circ} 30'$ és $49^{\circ} 30'$ között.

Irta Fuchs Frigyes.

I.

Néhány szó az erdei növények természetes tenyészeti határaitól általában.

Valamennyi növénynek, s így az erdei fáknak is szabadban való tenyészete a talaj alkalmas volta mellett még bizonyos évi közepes hőmérséktől is föltételeztetik.

Bizonyos helynek ezen évi középmeiséke azonban, melyet közönségesen égálynak is nevezünk, egyrészt annak az egyenlítőhez eső kisebb nagyobb távolságától, másrészt e hely tenger fölötti magasságától is függ. Ez onnét is kiviláglik, hogy az egyenlítő alatti magasabb hegyek 4742 méternyi (15000 láb) tengerfeletti magaslátában az örökös hó határán találjuk magunkat, s hogy ennek alatta az észak erdei növényzetével: fenyvesekkel, tölgy és égerfa erdőkkel találkozunk.

Az égály minősége azonban nem csak az évi középmeisék hőfokaiban leli kifejezését, miután annak főkép a növényzetre való hatása, még e hőségnek az egyes évszakokra való mikénti eloszlásától s az illető légkörnek kisebb nagyobb átlagos nedvességétől is függ. Hogy e részben a tenger vagy nagyobb bentavak közel vagy távolléte, nagy kiterjedésű víznélküli homoksivatagok szomszédsága, magas hosszúra nyúlt hegylánczolat közelléte, mely fekvésénél fogva az illető vidéket a melegebb déli, vagy hűvös északi szelek behatá-

sától megfosztja, vagy megóvja, igen jelentékeny befolyással bír, azt bővebben magyarázatni nem szükséges. Ennek előrebocsátása után azonban kimondhatjuk már, miszerint hasonló égalj alatt, az éppen említett módosítókat is tekintetbe véve, — és egyforma talajon — mérföldekre menő kiterjedésekben is ugyanazonnövényzetre akadunk.

Ezen mindeddig korántsem eléggé méltányolt, nagy horderejű igazságról a figyelmes természetbuvár könnyebben, de még a fölülletes szemlélő is önkénytelen fog meggyőződhetni, ha valami magasabb hegységről a körülötte és alatta elterülő, tömeges együttlétök által nagy hatást gyakorló erdők természetszerű s emberi kezek behatásától menten maradt csoportosulását tekinti; a hol azután csekély észlelő tehetség mellett is könnyen meg fogja az egyes fanemek tenyészetének legalsó s legfelső határvonalát különböztethetni. — Ezen határok tengerfeletti magasságának megalapítására nem birunk a légsulymérőnél egyszerűbb s egyszersmind biztosabb műszerrel; miután újabb időben az ugynevezett utazási légsulymérők módnélkül javittatván, mostani szerkezetöknél fogva a higanyoszlop állása azokon az ezred-méternek majdnem század-részletéig pontosan meghatározhatóvá lön, s miután másrészt az illető számmiveletekhez szükséges képletek is tetemesen egyszerűsítették. A nagy Humboldtnek jutott a szerencse, az emberiséget Európa, Ázsia és Amerika számos kitünő növénycsaládainak általános tenyészeti térköréről a legkiterjedtebb mértékben felvilágosíthatni; még pedig a szélesség többféle fokai és a legkülönbözőbb égaljak alatt eszközölt légsulymérések segítségével. S megvallom, hogy Humboldt páratlan jelességű műveinek olvasása gerjesztette fel bennem is azon eszmét és vágyat, bizonyos vidék uralkodó fanemeinek egyenkénti természetes tenyészeti határait, légsulymérések segítségével lehetőleg pontosan meghatározni. —

Ez irányban, a mennyire tudom, ez ideig még senki sem közölt kimerítő adatokat, minélfogva mindeddig is legfőlebb azt tudtuk, hogy az erdőtenyészet legfelső határa általában, vagy a henyefenyő és a ciribolya-fenyő ebbeli határa mily magasra terjed; vagy azt, hogy hol nem tenyészik többé egy-két kényesb növény, például a pompás diófa, vagy a szőlőtöke. Kérem tehát tisztelt olvasóimat, hogy alábbi, fenföldünk fáinak természetes tenyészeti határaitra vo-

natkozó adataimat, eddig miveletlen téreni első kísérletül tekinteni kegyeskedjenek. — Azon két év alatt különben, melyet szülőföldemen e tárgy majdnem kizárólagos tanulmányának szenteltem, azon meggyőződéshez jutottam, hogy az északi szélesség egy fokán belül a gömörmegyei Királyhegytől a Szepességen áthuzódó s onnét Sárosba ereszkedő hegylánczolat hosszában, s így majdnem 151740 méternyi (20 mérföld) hosszban — az egyes fanemek tenyészeti határai meglepőleg egyeznek egymással, annyira, hogy a mondott területen belül hasonló fekvés mellett, de különböző kőzetten, az egyes fanemek tenyészetének felső vagy alsó határai közt a különbség függélyes magassága alig megy 38 méterre (120 láb).

Azon kevés fanemekről, melyekre nézve a tenyészet határainak némi ingadozását észleltem, vagy a melyek ezen térkör övének némely részeiben hiányoztak, azt az illető magasságok kimutatásához csatolt magyarázatomban külön említettem.

Ha valjon hazánk más részeiben ugyanazon szélességi fokon belül az említett hosszkitervedésben, az alább nevezendő fanemek egyesei egyenlő tengerfeletti magasságig terjednek-e, arra nézve csak az ily országunk különböző részeiben folytatott mérések eredményei fognak dönthetni.

Én különben eddigi ebbeli észleleteim folytán nagyon is hajlandó vagyok hinni, hogy ez csekély eltérésekkel mindenütt be fog állani, a hol mérhetlen sikságaink közvetlen szomszédsága s főkép az annak homoksivatagjairól visszasugárzó hőség, nem fog egyenlő tengerfeletti magasságra nézve az évi középmértékre változtatva hatni.

A mit részemről az erdei fák természetes tenyészeti határaitól eddig kipuhathattam s megállapithattam, azt alább egy jegyzékben összefoglalva, melyben a magasságok különböző helyeken tett észleletek átlagait képviselik, tisztelt ügytársaim s egyéb természetkedvelők elejébe terjesztem, azon kéréssel, hogy azok, kiknek légsulymérésekkel foglalkozni alkalmuk és idejük van, e csekély kezdetet további észleletekkel s a nyert eredmények közlésével, idővel egy összefüggő, hazánkra nézve tökéletes ebbeli átnézetté kiegészíteni kegyeskedjenek. Hogy erdei fáink természetes tenyészeti határainak tökéletes ismerete mily természettudományi értékkel bír általában, s

hogy mily hasznát vehetjük ez ismeretnek erdőszeti pályánk gyakorlatára nézve, arra ezen értekezés folyamában még visszatérünk.

E magassági méréseket illetőleg két tökéletesen felelkező Kappeller-féle utazási légsulymérővel éltem, melyek egyikén tisztelt barátom Rothe ur a higanyoszlop egyidejű állásait Lőcsén észlelte, míg én azokat az erdőben vagy a többi megnevezett helyeken jegyeztem.

A szükséges számításokra nézve részint De Luc, részint meg Gans illető képletét, legnagyobbbrészt pedig Klopp ebbeli tábláit használtam, miután az utóhbiak a munkát igen egyszerűsítik és könnyítik, az ezek szerint nyert eredmények pedig a föntebbi képletekből eredőkkel nagyon közel egyeznek.

Az általam közölt összes magasságok kiszámításának alapjául különben Lőcsének, mint a Szepesség központjának tengerfeletti magassága szolgált. E magasság az egyidejűleg Lőcsén és Pesten, meg Bécsben tett légsulymérői észleletek gyakori egybevetése folytán és a Szepesség több pontja háromszögmérésileg meghatározott magasságának számításba vételével, lehető legvalószínűbb átlagként 569·95 mééterre (1803 láb) rug.

Az évi közép-mérsék Lőcsén, az itteni orvostudor Hlavatschek több év óta nagy szorgalommal és figyelemmel folytatott légtüneti észleletei folytán 6·99 Celsius féle hőfoknak felel meg.

Megjegyzendő, hogy e tetemes tengerfeletti magasságban s e csekély évi közép-mérsék mellett a pompás diófa kitett helyeken is nem csak jól tenyészik és gyakran tökéletesen megérő gyümölcsöt hoz, hanem nagy, néha száz éves kort is elér; a mi annál feltűnőbb, miután mindedig e fa tenyészeti térkörének legmagasabb határ-pontját az északi szélesség 49-dik foka alatt, 379·33 méternyi (1200 láb) tengerfeletti magasságban lenni állították.

A fentebbi 6·99 Cel.-féle hőf. évi közép-mérsék az egyes évszakokra következőkép oszlik fel:

Az 1-ső évnegyed (Jan. Febr. Mart.) közép-hőmérséke	—	1·67 Cel.
A 2-dik „ (Apr. Maj. Jun.)	„	+ 11·81 „
A 3-dik „ (Jul. Aug. Sept.)	„	+ 15·60 „
A 4-dik „ (Oct. Nov. Dec.)	„	+ 2·25 „

A Szepességen és környékén található erdei fák természetes
tenyészeti határainak betűrend szerinti jegyzéke.

Fanem	a természetes tenyészet					
	legalsó			legfelső		
	h a t á r á n a k					
	közete	magassága		közete	magassága	
méter		láb	méter		láb	
vad-almafa				kárpáti homokkő	785·85	2486
veres-berekenye				magla	1462·33	4626
bikkfa				kárp. hom.	1185·73	3751
cseresnye				„	858·56	2716
hamvas-égerfa	kárpáti homokkő	323·70	1024	„	786·17	2487
mezgés-égerfa				agyagpala	380·91	1205
„ kivételkép				kárp. hom.	703·98	2227
czirbolya-fenyő	magla	1201·22	3800	magla	1708·90	5406
erdei-fenyő	agyagpala	311·05	984	„	1233·47	3902
henye-fenyő	magla	1165·50	3687	„	1923·53	6085
jegenye-fenyő	agyagpala	322·43	1020	kárp. hom.	1087·74	3441
lucz-fenyő	„	387·87	1227	magla	1519·23	4806
vörös-fenyő	„	389·45	1232	„	1469·28	4648
gyertyánfa				kárp. hom.	439·08	1389
„ kivételkép				„	664·78	2103
kis és nagylevelű						
hársfa				„	802·61	2539
fodor-jávor				agyagpala	318·01	1006
jókori jávor				kárp. hom.	802·61	2539
juhar jávor				magla	1271·40	4022
kőrisfa				kárp. hom.	805·45	2548
rezgő-nyárfa				magla	1208·18	3822
nyírfa	megkötött homok	158·05	500	„	1576·13	4986
köz-szilfa				kárp. hom.	896·17	2835
ternyő-tiszafa	átmeneti mészke	458·36	1450	átmeneti mészke	851·92	2695
virágos-szilfa				kárp. hom.	953·71	3017
csupkás tölgyfa				„	580·06	1835
csupkátlan „				„	836·11	2645

E magassági mérések szerint a nevezett fák tenyészetének legnagyobb határai következőkép szállnak lefelé:

F a n e m	A tenyészet legmagasabb határai	
	méter	láb
henye-fenyő	1923·53	6085
czirbolya-fenyő	1708·90	5406
nyirfa	1576·13	4986
lucz-fenyő	1519·23	4806
vörös-fenyő	1469·28	4648
vörös-berekenye	1462·33	4626
juhar-jávor	1271·40	4022
erdei fenyő	1233·47	3902
rezgő-nyárfa	1208·18	3822
bikkfa	1185·73	3751
jegenye-fenyő	1087·74	3441
virágos-szilfa	953·71	3017
köz-szilfa	896·17	2835
cseresnye	858·56	2716
ternyő-tiszafa	851·92	2695
csupkátlan-tölgyfa	836·11	2645
körisfa	805·45	2548
hársfa	802·61	2539
jókori jávor	802·61	2539
hamvas égerfa	786·17	2487
vad-almafa	785·85	2486
gyertyánfa	664·78	2103
csupkás-tölgyfa	580·06	1835
mezgés égerfa	380·91	1205
fodor-jávor	318·01	1006

J e g y z e t. Humboldt Mexico fordulati részében a fenyvesek tenyészetének alsó határát 1773·38 méternyi (5610 láb) — a tölgyek alsó határát 904·08 méternyi (2860 láb) — a fenyvesek ebbeli felső határát 3836·95 mét-nyi (12138 láb) a tölgyek felső határát pedig 3071·02 mét-nyi (9715 láb) tengerfeletti magasságban találta. Miszerint e két fanemre nézve a tenyészet legfelső határai közt ott a különbség 765·94 méternyi (2423 láb) nálunk pedig 683·12 mét-nyi (2161 láb). E két szám közötti különbség tehát e mérhetlen országokon, tengereken tuli távolságban s oly rendkívül különböző égaljak alatt is csak 82·82 métert (262 láb) teszen. Humboldt — *Ansjchten der Natur 2-ter Band.*

A fentebbi sorrend tökéletes ismerete, a mint azt később lá-
tandjuk, mindenek felett szükséges. Mennyiben fog, és fog e ezen
sorrend további az ország különböző részeiben eszközendő légsúly-
mérések folytán változni, azt csak a jövő fogja mutatni.

Jelentékeny azonban e változás, aligha fog lehetni, ha illő te-
kintettel leszünk arra, a mit további soraimban a tenyészlet határai-
nak látszólagos ingadozásaira és némely fanemeknek természetes
tenyészetű térkörok övében való hiányzására vonatkozólag je-
gyeztem.

Mielőtt az előbbiekből való következtetésekre s még néhány
szükséges észrevételre térnék, szabadjon a Szepesség egynémely he-
lyiségeinek általam meghatározott tengerfölkötti magasságait kö-
zölnöm.

A helyiségek megnevezése.	Tenger fölötti magasság	
	méter	láb
Braniszko, Sáros és Szepesmegye közötti hegyszoros		
a póstauton	757.72	2397
Eperjesi piac	216.22	684
Halastó, a javorinai nagy	1409.86	4460
Hegytaraj, Tátrafüred és a nagy-kohlbaehi völgy között, a nevezett völgybe vezető gyaloguton	1271.40	4022
Jankovetz, koresma a Lőcséről Halitsország felé ve- zőtő hegyi uton	1159.18	3667
Javorina, vasgyár	1015.98	3214
Késmárki piac	621.79	1967
Krompach, Hernád vizsine a vasgyár mellett	344.24	1089
Lapis refugii (Klastorszko) a karthausiak apátságá- nak romjai a letányi sziklahegységben	775.74	2455
Lőcsé, a megyeháza előtti kut vizsine	569.95	1803
Margitzan, a Hernád vizsine, Göllnitz nevű folyóba való beömlése pontján	297.78	942
Szepesi várrom, Szepesvárálja mellett; annak legfelső udvara	624.95	1977
Tátra-Füred, a fürdő	999.54	3162
Uj-Lublyó, a fürdő	556.04	1759

A kárpáti hegységek legmagasb csúcsait még eddig nem mértem meg, e magasságok jegyzékének kiegészítése kedvéért azonban azoknak is közlöm tengerfölötti magasságait, még pedig Greiner erdőtanácsos mérései szerint, miután Javorinát, Késmárkot és Tátrafüredet illető saját méréseim eredményei Greiner uréval jobban egyeznek mint Sydovnak ebbeli meghatározásaival.

Greiner szerint tehát:

A helyiségek megnevezése	tenger fölötti magasság	
	méter	láb
a gerlsdorfi csúcs	2640·79	8354
a lomnitzi „	2624·99	8304
az eisthali „	2594·95	8209
a Királyhegy (kralova hola)	1933·02	6115

E szerint tehát nem áll az, a mit az utolsó időben oly gyakran állítottak, miszerint az eisthali csúcs volna a kárpátok legmagasbika; sőt e mérés szerint még a régi időtől fogva általánosan magasabbnak hitt lomnitzi csúcs is 15·81 méterrel (50 láb) alacsonyabbnak bizonyult a gerlsdorfinál. — Pusztá szemmértékkel különben az ily csekély különbségeket sehogy sem lehet biztosan megítélni.

(Vége következik).

Az erdők jelentősége a természet nagyszerű háztartásában.

Irta Mérey Károly.

(Vége.)

III. Arányos szétosztásban fekvő s megfelelő mennyiségű erdők szabályozzák a lég és légömlések minőségét.

A légkörnyi lég 79 rész légenyből, 21 rész élenyből, $\frac{1}{25}$ — $\frac{1}{30}$ rész szén-savból, alig meghatározható légköneg részekből, és határozatlan mennyiségű vízgőzből áll.

A természetben sok különféle folyamat megy végbe, mely által a légkörny élenyből veszít; ilyen az elégségi, rothadási és lélegzési folyamat.

Ámbár az elégés a rothadástól lényegesen abban különbözik, hogy az elégésnél a légkörny élenye közvetlenül járul az elégő szerves anyag szénenyéhez, a rothadásnál pedig a légkörny élenye csak a szerves anyag könenyével vegyül, mindazonáltal a két vegyfolyam annyiban egyenlő, hogy mind a kettő egy mennyiségű élenyt kíván; egy darab fa rothadásánál például épen annyi éleny szükséges, hogy bizonyos mennyiségű széneny és köneny kiválják, mint ugyanazon darab fa elégetésénél.

A lélegzési folyamat által fogyasztott éleny mennyisége nem csekély. Egy embernek átlagosan véve naponkint egy kilogramma élenyre van szüksége; ha tehát, a mint közönségesen véteik, a földön 1000 millió ember él, akkor naponkint 1000 millió kilogramma éleny szivatik be. Az állatok lélegzési folyama által beszitt éleny mennyisége, ha nem többet, de legalább szinte annyit tehet. Ha azon élenymennyiséget, melyet a rothadási, elégési és lélegzési folyam igényel, a légkörny élenyének mennyiségével összehasonlítjuk, látni fogjuk hogy az előbbi az utóbbinak csak igen kis részét teszi. Azon föltevással, hogy az elégés és rothadás háromszor annyi élenyt fogyaszt mint a lélegzési folyam, Dumas azt számítja ki, hogy egy évszázad alatt a levegő élenyének csak $\frac{1}{134000}$ -red részét veszítendné el.

Bármily csekély is legyen ezen mennyiség, annyi bizonyos, hogy a levegő, élenyének folytonos apadása által, idők multával meg kell hogy romolják. Ha ez 100 év alatt még nem is történik meg, 500 vagy 1000 év alatt mégis megtörténhetik, s miután még eddig a világ s az emberi nemzet tartóssága felett kételkedni nincs okunk, fel kell tennünk, hogy egy későbbi nemzedék fogja a levegő romlásának ártalmasságát érezni.

A természet gondoskodott arról, hogy azon éleny, melyet a levegő a nevezett folyamatok által veszít, ismét kipótoltassék.

A kárpótlás a növényi életfolyam által történik.

A növények a szénsavat, mely 27% szénenyből és 73% élenyből áll, részint vízben oldva gyökereik által, részint közvetlenül leveleik által veszik fel, a felvett szénsav szénenyét és valószínűleg élenyének egy részét is növéssökre fordítják, s az éleny fölösleges részét különösen a napsugarak behatása által szabadon bocsátják. A természet így a legegyszerűbb módon a legnagyobbszerűt eszközli.

Leveleik nagy tömege miatt a fák s így az erdők vannak erre hivatva, jóllehet ezen keringésnél a többi növények is tevékenyek.

Ennélfogva könnyen jöhetnének azon gondolatra, hogy terjedesebb erdőirtások következtében bizonyos vidéken a lég összetétele változhatnék. A legszorgosabb vizsgálatok ezt nem csak hogy be nem bizonyították, sőt azt mutatták, hogy a levegő, bárhol vizsgáltassék, mindenütt egyenlő összetétellel bír. — Ez onnan jő, hogy a levegő nagy mértékben bír azon tulajdonsággal, zavart egyensúlyát ismét helyreállítani; azaz, az összetételében vagy hőmérsékében levő egyenetlenséget kiegyenliteni; ezt, ha reánk nézve észrevehető módon történik, szélnek nevezzük. A mozgásba jött légréteg mást hoz mozgásba, s így a lég nagy távolban is egyenlő összetétellel fog birni, vagy csak olyan különbséget mutatni, mely műszereinkkel nem mérhető. A Zahara pusztáján a levegő olyan összetétellel bír, mint nálunk, mind annak daczára, hogy ott 500—650 miilló hektár területen a növényország csak néhány kis oázra van szórulva.

Azért azon itt-ott elterjedt hit, mintha az erdők kiirtása a levegő megromlásának és így némely roszfaju ragadós nyavalyáknak, például az epekórnak oka volna, a mint a felett jelenleg itélni lehet, hamisnak bizonyult. Egyébiránt kétségen kívüli dolog, hogy a levegő az erdők közelében sokkal egészségesebb, mint a népes városokban, a hol a lélegzés és különféle kigőzölgések következtében gerjessé s így egészségtelenné vált nehéz levegő a magas házak által képzett szűk utcák közé szoritva, összetételében való egyensúlyát csak lassanként és ritkán állithatja tökéletesen helyre, míg az erdők közelében ezen egyensúlyozás minden pillanatban akadály nélkül és tökéletesen történik; azonkívül a növények az egészségre nézve káros szénsavas gázokat felszivják és helyettük élenyt párologtatnak ki; ezen éleny a közel környék levegőjével elegyedvén, annak élenytartalmát fokozza, s miután ezen folyamat az erdők közelében folytonosan történik, ott a levegő élenytartalma is folytonosan nagyobb lesz. A levegő élenymennyiségének növekvését, ámbár azt műszerekkel nem mérhetni, senki sem fogja kétségbe vonhatni, a ki az erdők üdítő levegőjének kellemes hatását csak egyszer is tapasztalta; ebből látjuk, hogy fasorok, sétaterek és díszkertek alapítása által a városok levegőjét lényegesen javíthatni.

Az erdők arányos szétosztásban és megfelelő mennyiségben a lakosok egészségi állapotára és a föld termékenységére is bírnak befolyással. Az egészségi állapotot tekintve, tudjuk, hogy oly vidékek, melyek hegyek vagy erdők által a szelek rohama ellen nincsenek védve, feltűnő sebes légmérséki változásoknak vannak kitéve. A rögtöni légmérsékváltozások pedig ártalmasan hatnak — polgári-sodás, nevelés, idegen élvezetek és nem természetszerű életmódunk által elpuhult természetünkre, és különféle betegségeket okoznak. A városi lakos ezeknek közönségesen inkább ki van téve mint az edzett falusi. Azon rögtöni légmérsékváltozások, melyek északról az erdőtlen puszták és délről a Feketetenger szomszédsága által előmozdítva Krimben uralkodnak, legalább is háromszor annyi katonát ragadtak el betegségek által, mint az ellenség golyói. —

Az erdőtlen vidékek a légmérsék rögtöni változásán kívül az ott uralkodó zordon száraz szelek által is ártalmasak a lakosok egészségére nézve; hirhedt ezen tekintetlen Madrid vidéke, mely ámbár meleg országban, de tágas erdőtlen fensíkon fekvén, északról a szinte egész éven át hóval fedett Guadarama heglánczat felől oly zordon szeleknek van kitéve, hogy ott az, ki Spanyolország többi részeinek melegebb égálgájához szokott, könnyen betegségbe eshetik. — Az annyira rettegett Sámum a Zahara pusztáján forróságának és kiszáritó tulajdonságának legnagyobb részét elveszíti, ha terjedt erdőségeken vonulhat által, melyek megnedvesítik és forróságát enyhítik. Az erdők arányos szétosztásából s megfelelő mennyiségéből eredő szabályozása a légülméseknek nem csak a lakosok egészségi állapotára bír lényeges befolyással, hanem az ország termékenységére is. A növények megfelelő tenyészetére nézve első főkéllékek a nedvesség és meleg. Az erdők azonkívül, hogy a szelekkel jött felhőket feltartóztatják s nagyobbbrészt a nedvesség lecsapolását eszközlik, még a déli szelek hevét és kiszáritó tulajdonságát, valamint az északi szelek zordon hidegét is enyhítik. Mentül hevesebben fú a szél, annál szárazabbá és terméketlenebbé lesz a föld, mert a föld felett szüntelen új lég-retegek húzódván, azok a föld nedvességével telítettnek s a földből a légköneget — a növények e talán leghatályosabb tápszerét — a nedvességgel együtt magokkal viszik. A tágas erdőtlen térek felett a szelek akadály nélkül fokozott sebességgel rohannak el, a földeket

terméketlenné teszik, s különféle más pusztításokat okoznak, hasonlítván e tekintetben a tengeri viharokhoz, melyeknek ereje csak is azért oly rendkívüli, mert utjokban semmi akadályra nem találnak, mely azt megtörné. A védtelen fekvésű hegyeken tenyésző fák zászálóalaku sudarán is látjuk a távolról akadály nélkül üvöltő szelek hatását. — A megfelelő mennyiségű erdőségekkel ellátott tájakon az erdők egymást s a közöttük fekvő földeket is védik a viharok, kiszáradás és az ebből eredő terméketlenség ellen. A futóhomok elterjedése a homokpusztákon és tengerpartokon szinte az erdők által akadályoztatik leghatályosabban.

Az erdők leirt fontossága egyébiránt legnagyobbrészt a hegysegeken vagy emeltebb vidékeken fekvő erdőkre vonatkozik, a hol azoknak léte a tájék termékenységre és a lakosok egészségi állapotára nézve feltétlenül szükséges; a lapályokon az erdők hiányát, a nedvességet tekintve, némirészt a nagyobb álló és folyóvizek s a talaj mélysége pótolják ugyan, mindazonáltal elvitázhatlan tény, hogy az erdők itt is minden, jelen értekezésünk folytán kijelelt irányban jótékony, különösen pedig a föld termékenységre nézve igen jelentékeny hatást gyakorolnak.

Ha az erdők befolyását még egyszer áttekintjük, látni fogjuk, hogy az egészen erdős országok égalja nedvesebb s azért egészségtelebb, mint az különben földrajzi fekvésénél fogva lehetne; ellenben az erdőtlen országokban majd a tulságos meleg és hideg, majd a rendkívüli szárazságok és áradások s a minden oldalról szabadon rohanó szelek teszik az országot egészségtelenné, főképen pedig terméketlenné. Ezen két szélső határ közt van a közép ut, melyet mi megfelelő erdőségnek nevezünk.

A „megfelelő erdőség“ mennyiségét, vagyis azon erdőmennyiséget, melynek befolyása következtében az ország égalja lehető termékenynyé és egészségessé lesz, általánosan nem lehet meghatározni; ugyanis a tengertől távol fekvő országokban és síkságokon nagyobb erdőségek kivántatnak a nedvesség megfelelő fokának előidézésére, mint a tenger közelében fekvő, vagy nagy folyók és álló vizekkel ellátott országokban; de különösen hazánkra nézve sem bírnók a „megfelelő erdőség“ mennyiségét meghatározni, miután sem hazánk erdősége kiterjedésének pontos ismeretével, sem pedig

hosszu évek során az ország különféle részein következetességgel gyűjtött időjárási észleletekkel nem birunk. Megközelítőleg egyébiránt meg lehet határozni, hogy vajon hazánk tulságos vagy igen kevés erdővel bir-e, ha hazánk égalját és erdeinek aránylagos kiterjedését a szomszéd és más országokéival összehasonlítjuk; az ezen czélból itt följegyzett adatokat Feistmantel és Berg munkáiból vettük; a hol az erdők területe az illető országok egész területének százalékával van kifejezve.

E szerint:

Magyarország a társországokkal, Tótország, Horvátország és a katonai örvidékkal	29 ⁰ / ₀
Erdélyország	26 ⁰ / ₀
Gácsország	22 ⁰ / ₀
Alsó és Felső-Ausztria	29 ⁰ / ₀
Morva és Silesia	23 ⁰ / ₀
Csehország	25 ⁰ / ₀
Steierország	43 ⁰ / ₀
Tirol	43 ⁰ / ₀
Szászország	30·6 ⁰ / ₀
Poroszország	24·8 ⁰ / ₀
Bajorország	32 ⁰ / ₀
Franciaország	16·7 ⁰ / ₀
Spanyolország	5·5 ⁰ / ₀
Nápoly és Sicilia	9·43 ⁰ / ₀
Portugallia	4·4 ⁰ / ₀
Közép-Olaszország	6 ⁰ / ₀ erdővel bir.

Ha ezen adatokon végig pillantunk, s az azokra vonatkozó különféle, nevezetesen égalji viszonyokat tekintetbe vesszük, meg kell győződnünk, hogy Magyarország elég erdővel bir, sőt a 29⁰/₀ még alább is szállhatna a nélkül, hogy az égaljnak káros változásától kellene félnünk. Mi ugyanis meg vagyunk győződve, miszerint még tetemes erdőterületeket kell hazánkban a földmivelésnek átengedni, hogy az ipar nagyobb hatáskört nyerhessen, s az erdők a természet által számukra kijelölt határok közé — a föltétlen erdőtalajra — szorittassanak vissza. Föltétlen erdőtalajnak nevezzük pedig azt, mely a földmivelésre egyáltalában nem levén alkalmas, mint legelő is

kevesebbet jövedelmez, mint az azon tenyésző erdő. A föltétlen erdőtalajt némi kivétellel a legnagyobb kiterjedésben az ország hegysegeiben és futó-homokos tájain találjuk, a mi azon körülmény megfejtésére is szolgál, hogy a hegységek az erdők hazája, a hol ezeknek befolyása az égaljra, az ország termékenységére és egészségi állapotára a legnagyobb mértékben tünik fel, s ahol azok, föltétlen erdőtalajon állván, gazdasági tekintetben is a legnagyobb fontossággal bírnak. Itt kell az erdőket mindenekfelett a pusztítás, irtás s okatlan mivelés ellen óvni; a kormány itt erélylyel s kényszerítőleg léphet fel, ha a tömött erdőségeket a tulajdonosok könnyelműsége vagy hasznvágya pusztítással fenyegeti; sőt a kormánynak oda kellene törekednie, miszerint a föltétlen erdőtalajon fekvő erdőségeket birtokába vegye, hogy így azokat államgazdászati szempontból ápolja s ahol azok már elpusztítottak volna, ismét helyreállítsa; a kormány ugyanis államgazdászati elvek által vezéreltetve nem fog arra nézni, hogy valjon az elpusztult s ismét erdősített helyek hajtandnak-e annyi hasznot, hogy az újra-erdősítésre tett költségek fedeztessenek, mert az ilyen nagyobb kiterjedésű sivatagok káros befolyása az ország égaljára sokkal nagyobb, hogysem a kormány bármily áldozatot is kimélhetne, csakhogy az elháríttassék. Ugyanez áll a futó-homokkal ellepetni szokott vidékre nézve is. Egészen másképen van ez a termékeny földü síkságokon; a kormánynak itt nincs oka a tulajdonosok kezelésébe avatkozni, itt gazdálkodjék mindenki tetszése szerint; ha valaki azt hiszi, hogy földjét előnyösebb lesz gabonával bevetni, mint fával beültetni; vagy hogy előnyösebb szalmával és ganéjjal mint tulajdon rétjein s legelőin tenyészített fűz- és nyárfával tüzelni, tegye azt kénye kedve szerint. Itt e dolog eldöntését egyenesen a birtokosok ítéletére és belátására kell bizni. Kívánatos levén, hogy ezek a fennforgó viszonyok tanulmányozása folytán képesekké váljanak e részben anyagi érdeküknek megfelelő józan ítéletet hozni, mi részünkről jövő czikkeinkben tájékozásul nem mulasztandjuk el kellő felvilágosítással és utmutatással szolgálni. —

A mi az erdők arányos szétosztását természettani szempontból tekintve illeti, az alatt egyáltalában nem akarjuk az erdőknek elméleti szabályok és föltevések szerint az égalj javítására irányozott önkényes szétosztását érteni.

A síkságokon fekvő erdők, mint már említők, nem bírnak oly befolyással az égaljra, mint a magasabb hegységek erdői; a Kárpátokon fekvő nagy erdőtömegek csak úgy hatnak a magyar alföldre, mint a hegységek égaljára. Erdőt tehát, annak az égaljra való befolyásánál fogva általában csak a hegységeken kell föntartani vagy ültetni; a föld termékitésére nézve pedig nevezetesen a futó-homokkal ellepetni szokott vidékeken; különben pedig csak ott, ahol az ésszerű gazdasági szempontból szükségesnek ismertetik el. Az erdők szétosztásának tehát égalji tekintetben nem kell mesterségesnek lennie, elég, ha annak már létező természetes szétosztását föntartjuk. Mindenütt, a hol minálunk nagyobb kiterjedésben rossz talaj, vagy zordon hegységek jönnek elő, közönségesen az erdők bővében is vagyunk, ellenben mindenütt, a hol a termékeny föld az embernek nagyobb hasznot hajt, kevés erdőség szokott lenni, s az is annál inkább fog apadni, minél inkább szaporodik a lakosok száma.

Első és utolsó szó a „Helm contra Divald“-féle ügyben.

Helm Ervin urtól a minap „A magyar erdész egyletről“ czimű elég terjedelmes röpirat jelent meg, nem tudjuk hány példányban, magyarul és németül is. A német példányhoz Divald röpiratának, a nyelvek szellemére való minden tekintet nélkül eszközölt, különben eléggé hű fordítása van csatolva. — Helm ur röpiratának főfeladata, Divaldnak „az erdészeti magyar irodalom ügyében a vadász és versenylap néhány 1861-ki számában megjelent cikkeit, melyek elseje és harmadika később egy kis röpirattá alakítottatott, bíráló alá vonni s a magyarországi erdész-egyletet azon vádak ellen védeni, melyekkel e cikkek ezt részint illetik, nagyrészt azonban nem illetik.

Helm ur, úgy látszik, D. röpiratának rövid történelmét nem ismerte, tartalmát pedig — és ez valóban szomorú dilemma — vagy nem értette, vagy szándékosan félreértette; mert szerinte D. azt állítá vala, hogy az erdészegylet semmi tekintetben sem akart vagy tett még valami üdvöset, holott D. sohasem mondott egyebet, csak hogy ezen egylet 11 évi létezése alatt soha sem mit

sem tett, és semmi legkisebb eredményt sem tud felmutatni az erdészeti magyar irodalom ügyében.

D. ugyanis felszólították a magyarországi erdészegylet által, hogy a megalkotandó magyar műszótár ügyében adna véleményt, s ezt ő 1860. decemberében egész készséggel meg is tevő. Több havi feleletre való hasztalan várakozás után, e véleményét a V. és V. lap hasábjain közölte, azon megjegyzéssel, hogy ő nem nagyon vérmes reményekkel néz az ügynek ez utoni megoldása elé.

E cikk sem H. ur, sem a többi illető urak tudomására, úgy látszik, nem jutott, — mert magyar Vadász vagy más magyar szaklapot olvasni nem tartják szükségesnek, beérvén azon büszke öntudattal, hogy a mit oly barbár nyelven írhatnak, melyre jobbra való német cikkeknek még csak czimei sem fordíthatók, (H. ur röpirata 13-ik lap) azon ök az „értelmiség Californiájában“ már régen túl voltak.

További több havi várakozás után D. harmadik s e tárgyban második cikke jelent meg a V. és V. lapban, melyben ő az egyletnek a magyar irodalomra vonatkozó, eddig igen gyéren kijelentett szándékainak őszinteségében minden reményét vesztvé, más egylet alakítását indítványozta, hogy az, az erdészet általános érdekeinek folytonos tekintetbevételével főkép az erdészeti magyar irodalom megalapítását is célba vegye.

D. tehát azon indítvánnyal, hogy új egyletet alakítsunk, nem lépett föl a műszótár ügyében benyújtott s a V. és V. lapban közzétett javaslatának végén, a mint azt H. ur röpiratának 3-dik lapján olvassuk; hanem csak akkor, a midőn az indítvány, melyben ő Vagnerrel együtt az egylet magyar folyóiratának ingyen szerkesztését is elvállalta, vagy 6 hónapig még válasza sem méltatott.

Ez indítvány, mely az illető egylet központi igazgatóságának czime alatt 1860. decemberében küldetett be, Szmecsek egyleti titkár ur által csak 1861. augusztus havában mutattaték be, nem a bizottmánynak, hanem csak annak egyik tagjának, még pedig a szorultság oly magas fokán, a hol már így is úgy is kisült volna, hogy e javaslat létezik.

Szmecsek ur azzal palástolja e furcsa eljárását, miszerint azóta sem bizottmányi, sem közgyűlés nem tartatván, e javaslatot

nem volt kinek bemutatnia. Szmetacsek urnak e részben vagy v a n i g a z s á g a vagy n i n c s. — H a n i n c s, azaz: ha neki csakugyan kötelessége is, alkalma is lett volna e javaslatot bemutatni, s még sem tette. a nélkül, hogy öt e mulasztásaért a választmány vagy az egylet felelőre vontatna volna, — akkor e választmány vagy az egylet a kérdéses eljárást magáévá tevé vala, s kérdem H. úrtól — nem volna-e még a hegyeket is helyeikről mozdító hitnél nagyobb hitre szükségünk, ha ily esetben ez egylet vagy választmány néna-néha az erdészeti magyar irodalomról en passant ejtett szavaira sziklavárákat akarnánk építeni.

Vagy pedig igaza van Szmetacsek urnak, a midőn állítja, hogy sem alkalma, sem kötelessége nem vala-e több oldalról érkezett javaslatokat — fölteszszük, hogy ezek egyforma bánásmódban részesültek — a választmánynak bemutatni, egy egész év alatt; és mondja meg Helm ur maga, hiszi-e, hogy a magyar erdészeti irodalom ezredek lefolyta előtt alakulhatna, ha minden szó után, melyet ez ügyben váltunk, egész és néha több évi szünetek állanának be?

H. ur röpiratában annyira körülveszi magát a legnagyobb tekintélyekkel, annyira támaszkodik minduntalan álokoskodásai mindenikével hol Széchenyire, hol a magyar országgyűlésre, hogy már ebből is látszik, mily kevéssé bizik ő maga is ügyének igazságában, állításainak helyességében.

Egyebek közt nemzetünk diszének, mélyen tisztelt Deák Ferencznek a horvátok irányában használt szavaival vádolja D-t, hogy röpiratában „annyi keserűség, annyi méltatlan vád uralkodik, és mind ez oly sértő gúnynyal van párosítva, hogy olvasásánál akaratlanul azon megjegyzést tevé, miszerint a ki másnak oly modorban ír, már akkor, midőn levelét megírja, elhatározta magában, hogy minden barátságos viszonyt végkép megsemmisít, sőt épen azért irt oly modorban, hogy a másiknak még utóbbra is minden közeledést lehetlenné tegyen.“ — S valóban H. urnak igazsága van, ha fölteszi D-ről, ki nekem testi lelki barátom, s kinek én minden titkos gondolatját, szive minden dobbanását ismerem; ha felteszi róla, hogy ő föltétlen és utolsó lehelleltéig engesztelhetlen ellensége marad azoknak, a kik ellen az ő kérdésben levő cikkei irva valának.

D. keserű szavakkal élt, de a mit irt, az vagy elvitázhatlan

tény közlése, vagy ezen tényből való szigoruan logikai következtetés; míg ellenben H. ur Div. és Vág. személyes érdemeit annyira magasztatja, miszerint e két jó barát orczája szerénységük e heves megtámadása folytán akárhányszor kipirult, holott másrészt csupa többé kevésbé ügyes sophismával él, hogy D-t, az általa megtámadottak kedvéért a közönség eleibe úgy állítsa, mint egy meggondolatlanul a világba beszélő embert, ki nem tudván saját bőrében megférti, könnyelműen szét akarja az erőket forgácsolni, hogy a szétomlott épület romjain saját hiúságának oszlopot emeljen! — E kép nem igen hizelgő ugyan D. barátomra nézve, azonban H. ur szavaival élve, az a jó oldala van, hogy nincsen eltalálva.

D. az egylet ellen irt ugyan, mert ha valami egylet választmánya vagy közgyűlése valamit elmulaszt, a mit tennie kellett volna, vagy valamit határoz, a mit az illetők nem teljesítnek, a nélkül, hogy azért a meghatalmazó, vagy meghagyó gyűlés által felelőre vonatnának, azért gyarló emberi fogalmaink szerint, az egylet maga a felelős; jóllehet számos tagja ellenkező irányban szeretne haladni, ha saját meggyőződésének általános érvényt tudna szerezni. D. tehát, midőn az egylet és annak választmánya ellen irt, csak is azok ellen emelte szavát, a kiknek számbeli vagy másképi túlnyomósága folytán az egylet mindeddig az erdészeti magyar irodalom ügyében imitt-amott beszélt ugyan, de — csakugyan még semmit sem tett!

Hogy D. nem az egylet valamennyi tagjai, hanem csak annak a magyar erdészeti irodalmat illető általános tétlensége s annak okozói ellen beszélt, elég világosan tűnik ki röpiratának következő sorraiból: „hiszem, hogy a mostani német egylet idegen országbeli tagjainak is azon tiszteletreméltó és sokoldalú őszinte becsüléssel találkozott része, mely nem azért telepedett le köztünk, hogy a német, vagyis tulajdonkép magyarfaló missiónak apostola legyen, mint inkább azért, hogy új hazát keresve és találva, e hon örömeiben bujában buzgó polgárként velünk megosztozzék; — hiszem, hogy az indigenák ezen tisztességes része is szaporítani fogja sorainkat.“

H. úr röpiratának első furcasága tehát abban áll, hogy ő mindig csak azokat védi D. ellen, a kiket megtámadni annak még csak esze ágába sem jutott.

A másik furcsaság, melylyel H. úr röpiratában találkozunk, abban áll, hogy ő erősen bizonyítgatja, mikép az egyletnek a magyarországi erdészeti emelésére nézve nem csak dicséretes, becsületes céljai voltak, de hogy annak e körül már némi érdemei is vannak. Ez állítás támogatására nincsen érv, amelyet H. úr fel nem használt volna, bárha D. röpiratában az ellenkezőről egy betűt sem olvasunk, sőt többhelyütt ő maga is ugyanazt állítja. E részben azon röpirat következő szavaira utalunk: „kitűnik ugyan, hogy az egylet mindenestre dicséretes feladatának ismeri, honunkban az erdőmivelést, ide értve a mezei fatenyésztést is, időszakonkénti gyűlések, tudományos közlések terjesztése és minden egyéb tőle telhető úton módon előmozdítani és tökéletesbiteni.“ — Más helyen meg: „hogy céljai igen dicséretesek.“ — Ismét más helyütt! „mert az ő, a magyar erdőmivelést előmozdítani ohajtó célja tagadhatlanul jó volt.“ stb.

A mi D. röpiratának az egylet elleni tulajdonképi és egyetlen vádpontját illeti, mely szerint ő azt mondja, hogy az erdészeti egyesület mindedig épen semmit sem tett az erdészeti magyar irodalom megalapítása és előmozdítása ügyében, arra nézve H. úr azzal felel, hogy hát nem beszélt-e akkor és akkor is e tárgyról, nem hozta-e azt gyakrabban szóba?

Hiszen hogy szóba hozta, hogy beszélt róla, azt D. nem csak hogy elismeri, de röpiratában a leghitelesb kútfők után még az időpontokat is közli, a melyekben ez történt.

Ugyanis 1852-ben „egyebek közt arról is volt szó, hogy a német nyelven közrebocsátott egyleti közleményeket magyar fordításban is kiadják.“

1852-től 1857-ig az igaz, hogy még csak nem is beszéltek ezen ügyről, ez utóbbi évben azonban D. röpirata szerint, az alsóbbrendű tanodák alapítása ügyében beadott kérvényben az egylet így szólott: „tannelvül mindaddig a németet kell megjelölni, míg az erdészeti magyar irodalom annyira ki lesz fejtve, hogy az előadások azon sikeresen tartathassanak. — „A magyar erdészeti egyesület kötelességének ismerendi, e szükségletnek mi-

előbb megfelelni.“ 1857-ben azonkívül e röpirat szerint az egylet „8-dik közgyűlése alkalmával Roxer úr a következő indítványt nyújtotta: eszközölje az egylet a magyar erdészeti műszótár megalkotását“, mire „határozattá lőn: szólíttassanak fel az egylet kerületi ügyvivői a szükséges adatok összegyűjtésére, hogy azután, ha lehet, e kívánatnak, megfeleltessék.“ 1857-től egész 1860. dec. haváig az igaz, hogy az egylet ismét még csak nem is beszélt semmit az erdészeti magyar irodalom ügyéről, legalább nem úgy, hogy az a közönség tudomására juthatott volna, a nevezett év decemberében az egylet választmánya a már említett felszólítást bocsátotta közre, melyre a beküldött véleményzések tudtunkkal, — mindeddig sem tárgyaltattak.

Hogy tehát az egylet az erdészeti magyar irodalom ügyéről beszélt, még pedig 11 hosszú év alatt, igen röviden háromszor, de igen hosszú, t. i. 2 egész 5 évi időközökben, azt D. — nem tagadja, sőt maga is felhozza; hogy azonban tett volna e részben valamit, hogy ebbeli tevékenységének csak legparányibb eredményét is fel tudná mutatni, azt valóban maga H. úr is csak tréfából mondhatta, s e tréfák leggonoszabbika, mely már a satyrát is megközelíti, röpiratának következő szavaiban nyilvánul: „Oszoljék bár szét a mostani magyar erdészeti egylet, alakuljon egy vagy bár több új erdészeti egylet is az országban“ „a magyar erdészeti irodalom kelötkezésére nézve“ „az indítványozás, a pályatörés, a kezdeményezés érdeme mégis az első egyleté leend. — Gróf Königsseg ő nagyméltósága, Szmecsek akkori primási erdőmesterrel, s a magyar erdészeti egylet jelenlegi titkárával s más magyar erdészettel egyetemben a magyar erdészeti egyletet alakították“ — a mely 11 év alatt 3-szor beszélt, de soha semmit sem tett a magyar erdészeti irodalom ügyében s e részben mákszemnyi eredményt sem tud mutatni!

Hogy pedig tehetett volna, ha az neki komolyan még csak eszéágába is jut vala, annak e lapok elég tanuságául szolgálnak. Két ismeretlen nevű, magános ember az egylet ebbeli iránya felett kétségbe esve, komolyan akart, és ime a nélkül, hogy az 1500 tagra, számtalan összeköttetésekre s anyagi segédeszközökre tá-

maszkodhatott volna, a magyar erdészeti lapok előttünk fekszenek; a magyar erdészeti műszótár készülöben van.

Miután H. úr röpiratának főtárgyaira feleltünk volna, még néhány mellékkérdéseire és megjegyzéseire is szolgálunk válaszzal.

H. úr egyebek közt igen tanulságos, magyar országgyűlések által hozott törvényt sorol elő, melyek szerint a nemzet, vagyis akkor a nemesség maga magát különféle közczélok elérése tekintetéből megadóztatja, s azzal azt akarja bizonyítani, hogy az erdőbirtokosok csak örülhettek volna, ha őket az erdészeti tanodák felállítása érdekében megadóztatják. H. úr, a ki röpiratában annyira lelkesül a magyar szabad intézményekért, úgy látszik, elfelejtette, hogy nálunk minden szabadságnak legnagyobb ellenségeként tekintetik a „de nobis sine nobis.“ Jól tudom én, hogy a magyar ember és nemzet utolsó ingéből is kivetkőzik, ha nagylelkűségére hivatkozva ennek szükségéről meggyőzik; de hogy örülni tudna, ha ingét testéről erővel lerántják, még úgy sem hiszem, ha annak rongyaival haldokló barátjának sebeit kötöznék be.

Kérdezi továbbá H. úr: „Talán csak nincs azon hiszemben D. úr, hogy a választmány tagjai az ezen czélra netán bejött pénzt maguk közt felosztották s eldugták volna?“ — Illyen gondolattal D. barátom valóban soha sem volt.

Továbbá: „Vagy talán azt gondolta, hogy a magyar erdészegylet a magyar erdészeti tanodákra befolyandó pénzösszeget arra fogja fordítani, hogy ezen pénzzel az országban német erdészeti tanodákat állandóan alapítson?“

E kérdésre fel vagyok jogosítva D. nevében azt felelni, hogy ő csakugyan azt gondolta, mikép azon tanodákban soha sem fogott volna hazai nyelvünk hangzani; azt pedig azon haladásból számította ki, melyben az egylet az erdészeti magyar irodalom kifejtését illetőleg már addig is és azóta is előment.

Ha H. urat nem ismernök személyesen, ha nem tudnók, hogy ő csakugyan a becsületes emberek java közé tartozik, ha nem ismernök tisztelt családja hazafi irányú nevelését, valóban azt kellene mondanunk, hogy — kibujt a szög a zsákból, midőn H. úr Roxert és Fuchst — mint szepesmegyeit — nem akarja magyarnak elismerni. — Hát H. úr még odáig sem jutott volna,

mikép tudná, hogy nálunk nem csak azt nevezik magyarnak, a ki Debreczenben született és egyenesen Töhötömről származik? — mikép épen Szepesmegye tartozik a magyarok magyarabbjai közé?

Helm úr röpiratának vége felé — a szilaj bérczi patak, miután sok szikláról lezuhant volna, csendesebben kezd hömpölyögni, miglen az saját véleményünkkel egészen összefoly.

Mi Helm úr szándékainak tisztaságáról meg vagyunk győződve és valóban nem is álmodtuk volna, hogy ő fogja magát D. röpirata által sértve érezni, miután az őt épen oly kevéssé illette, mint nem illette az egylet számos egyéb s egyszóval egy tagját sem, a ki nem akarja magát a fentemlitett missió apostolául ismerni; mert ismétéljük — hogy D. röpirata csak is ezen apostolok ellen vala intézve. Az tehát csak sajnos félreértés következménye, hogy H. úr azok védnökéül lépett fel, a kikhez ő csakugyan sohasem tartozott.

Mi H. úrral mindig szívesen szoritunk kezét és meglehet, hogy az ő s több hasonló gondolkozású férfi befolyásának még sikerülni is fog a mostani egyletet oly utra terelni, a melyen haladva az egyedül lesz képes céljainak minden irányban megfelelni — Miután H. úr s talán többen is annyira idegenkednek az új egylet alkotásától, ám hát maradjunk a réginel, — de változtassuk meg annak alapszabályait úgy, hogy ott a magyar ember otthon érezhesse magát; hozzunk abba egy kis rendet s egy kis életet; legyünk rajta, hogy a gyűlés végzései ne maradjanak halott betűknek, s gondoljuk meg még egyszer, hogy Magyarhonban semmiféle erdészegylet sem fog felvirulni, ha az teendői első sorába nem teszi az erdészeti magyar irodalom kifejtését, annak komoly, erélyes őszinte pártolását és istápolását.

Mi e részbeni véleményünket bőven kifejtve közöltük ez erdészegylet egyik általánosan tisztelt s nagy befolyású tagjával s az egylettel közreműködésünket e vélemény elfogadásához kötöttük. Nem marad egyéb hátra, mint nyugodtan bevárni az eredményt — addig pedig s azután is a magyarok Istenének segítségével — erdészeti magyar irodalmunk utját csüggedetlen kitartással tördölni.

Erdődi Adolf.

Mosonymegye erdőségei.

Hecke W*) nyomán írta Erdődi Adolf.

Mosonymegye majdnem tökéletes áradvány és özönképleti síkságnak mondható.

Határait északkeletről a Duna; délről a Hanság; nyugatról a sekélysege miatt nem hajókázható Fertőtava; északnyugatról pedig alsó Ausztria s illetőleg az annyit emlegetett Lajtha nevű folyócska, képezik.

Pozsony mellett a Duna tükré 128·34 méterrel (406 láb) emelkedik a tenger fölébe, miglen Hegyes-Halom (Strasz-Sommerein) nevű, körülbelül a megye közepén fekvő helységnek szintén csak 128·97 méternyi (408 láb), a parndorfi fensíknak pedig 185·24 mét. (586 láb) a tengerfeletti emelkedése.

E síkság magyar alföldünkkel egy természetes területet képezvén, a mosonymegyei erdőségeket illető tapasztalatok némiképp alföldünk erdősítésére nézve is használhatók.

Mosonymegye középső része vízben igen szűkülködik, miután a Duna, a Hanság s a Fertőtava közötti tért egyedül e Lajta nedvesíti, — s e szárazságot a gyér és csekély esőzések nagy mérvben emelik.

E megye éghajlatának sajátosságaihoz tartoznak még a heves és tartós északnyugati és délkeleti szelek is, melyek nem kis részben járulnak a talaj szikkasztásához.

Égiháborúk és jégverések itt a ritkább esetek közé tartoznak.

A föld általában termékenynek mondható, a hol és a mennyiben az — elég nedvességnek örvend.

Az említett szárazság azonban nem csak az éghajlat, tehát a hő nyarak, csekély esőzések és tartós szelek, de egyszersmind a talaj sajátosságos mivoltának is következése. Ez ugyanis a vizet könnyen befogadván, gyorsan elpárologtatja; befelé meg homoktartalma szaporodván, ennek szemcséi nagyobbodván, a víz erősebb esőzések után könnyen hathat a talaj aljáig, mely itt közönségesen kavicsból

*) Die Landwirthschaft der Umgebung von Ungarisch-Altenburg und die landwirthschaftliche Lehranstalt daselbst v. W. Hecke. 1861.

áll s melyből az soha sem térhet vissza a föld felső rétegébe, miután ezen alj hajcsövességgel úgy szólván, éppen nem bir.

A talaj eddigi leírása a megye száraz részére vonatkozik; ettől ellenkező irányban eltérő természettel birnak a Hanság földjei, melyek egyetlen nagy—egyképű, imittamott kis erdőcske által félbeszakasztott mocsárrétet képeznek.

Különben a megye területe 217280 hektárt (37·75 □ mértf.) teszen; ebből azonban a terméketlen, u. m. a folyók, a tó, a Hanság némely részei 52554. hektárt (9·1307 □ mf.) tévén, marad termőföldnek 164720 hekt. (28·6193 □ mf.)

Ebből 1850-ben használtak:

szántóföldnek	52
rétnek	24
legelőnek	14
erdőnek	7
szőlőnek	0·7
és nádasnak	2 százalékot.

Az erdők összege tehát a megyében csak 11532 hektárt (2·0034 □ mérföld) képez és ez majdnem kizárólag a megye északi keleti negyedére esik.

Valóban kevés, ha meggondoljuk, hogy e megyének 76621 lakosa van 15 mezővárosban és 48 faluban eloszolva és hogy ez erdők körüli gazdálkodás nagyrészt igen silánynak mondható.

Az itteni erdők uralkodó fanemeit képezik: a csupkás és csupkátlan tölgy; a szilfa; a fehér nyárfa; a hamvas és a mezgés égerfa; a mogyoró és az úkász.

Fenyvesre, kivéve néhány mesterségesen tenyésztettet, bikkfára, jókori és juhar-jávorra itt nem akadunk; e fanemekre nézve az itteni termőhelyek nagyon szárazak és túlmelegek lévén.

A termőhelyek, melyeken a fentebb nevezett fák diszlenek, három főkülönbségükre oszlanak: a dunamellék és a Duna szigeteinek üde ligeti földje képezi az első és legjobb termőhelyet; a másodikat a vizektől távolabb eső s halmokon elszórt talaj, a harmadikat pedig a Hanság posványosága.

A ligeti erdők áradványon állanak s habár e talaj nagy homoktartalma s a homok durvább szemcséi folytán magában véve nem is

igen termékeny, úgy az mégis a mélyebb rétegeket keresztülható vizeknél fogva üde lévén, buja fatenyészetnek örvend.

Itt a fehér nyárfa gyakran elegyetlen álladékokat képez, melyek 40 éves korukban meglehetősen sűrű, hektáronként 521 (holdanként 300) darab fát tartó zárlatban jönnek elő, 27—28 méternyi (70-90 lábnyi) fahosszal; a fehér nyárfával nagyobb vagy kisebb mértékben elegyes álladékokat képez gyakran a fekete nyárfa, a hamvas égerfa, a fehér fűz, a mezgés égerfa és a szilfa; a nevezett fanemek közt gyakran a hamvas éger válik uralkodóvá s ilyenkor az 40-ik évében, teljzárlata álladékban 19 méternyi (60 lábnyi) tekintélyes magasságot ér el; a mogyoró, a somfa és egyes fodor-jávorok képezvén az alfát.

Nem ritkán a ligeti erdők már csak ély távolában akadunk a száraz talaj erdejére: e termőhelyet magasb fekvés és kavicsos alap jellegzi.

Itt a sikon a csupkás tölgy az uralkodó; elegyes vele a szilfa, még pedig közönségesen a köz: néha azonban a virágos szilfa is. Elszórva egyes fodor-jávorokra, gyertyánfákra, hársokra, vad alma és cseresnyefákra; igen igen ritkán egy egy barkócza galagonyára is akadunk.

Imittamott az elegyes álladékok uralkodó fanemét a szilfa s gyér esetekben a fodor-jávor is képezi.

Ezen erdők csak ritkán birnak sűrű zárlattal; a fák hossza még magasabb fordában sem ér gyakran 18—22 métert (60—70 láb); 30 vagy 40 éves fordában pedig, a minőben ezek többnyire vágatnak, közönségesen csak 9—13 méternyi (30—40 láb) magasra nőnek: ezen körülmények közt és az itt kedvező meleg éghajlat alatt a nevezett fák között rendszeren igen buján tenyész mint alfa a fodor-jávor, a mogyoró, a husos som, a veres gyűrű, a csere galagonya, a varjutóvis benge, a tövis kőkény, a sóska borbolya, a vesszős fagyal, a csikos kecskerágó, a kánya, és az ostormén bangita meg a kutya benge; holott a gyalogfenyő boróka, a repcsén hanga, az afonya s más eféle a hegységekben és éjszaki vidékeken otthonos növények egészen hiányoznak.

Ezen összevissza bonyolódott haraszt világosb helyeiről felkunkorodik sokszor 6 mét. (20 láb) magasságban a vad komló és a

szálag bérce, sajátzerü lugasokat képezvén; miglen zároltabb helyeken az elkorcsult szőlőtökék sugár fekete törzsei 9—13 méternyi (30—40 láb) magasban a fák koronáit érvén, különös benyomást idéznek elő, melyet a gyakran fellépő valódi élősdiek: a fakín és az élődi fagyöngy még emelnek.

Eltévesztett újraerdősítés folytán számos álladékban e bokrok annyira ellepték a tért, hogy ott, hacsak gyökerestül ki nem irtatnak, más fának tenyésznie lehetlen; a sűrű harasztban néhány elsatnyult tölgy és szilfa nyomorog, az álladék fölfáját képviselvén s csak egyes őskoru félig elszáradt tölgy emlékeztet ezen erdők szebb korára, mikor azonban e vidék, mint mondják, gyakoribb áradások folytán a mostaninál nedvesebb s így termékenyebb talajjal is birt.

Husz év óta nagyban tenyészik a gyorsnövésű ákászt, úgy hogy e fanemmel most már több száz hektárra menő terület van erdősítve.

Egyes, a régibb időben tülevelű fákkal beültetett térségek bizonyítják, hogy az itt oly nagy értékű fanemeket, habár nagy bajjal is, nevelni mégis lehetséges; az erdei faiskolákban jelenleg a lucz és fekete fenyők milliói diszlenek; a parndorfi fensík jelentékeny térségei e fanemekkel már beültetvék: s így nem igen sokára e vidék a mindig zöld tülevelűekkel diszesítve talán vidámabb színben fog feltűnni.

A Lajta-hegység halmain szinte csak lombfa tenyészik; a kocsános tölgy mellett itt azonban már a kocsántalanra is akadunk; ritkább a szilfa, ellenben a gyertyánfa egyes sarjerdőkben az uralkodó fanemet képezi s társaságában egyes bikkek mellett számos barkócza-galagonyát találunk.

A Hanság egyes emelkedésein ugyanazon fanemek nőnek, melyek a száraz talajt borítják; a kocsános tölgy azonban még a a zsombláp szélein is tenyészik s egyes példányok gyorsnövése csodálatra méltó.

Magán a lápon, hol az alvizek a fölülettől már csak 1—2 méternyire vannak, a mezgés égerfa, a gömbölyű levelű rezgő nyárfa (a ligeti erdőkben hosszas levelű rezgő nyár is találkozik) s a fehér fűzfa uralkodik egyes nyárfák társaságában; a hol a terület még mélyebbre süllyed s az alvizek tükre a föld felszínéhez már igen közel

áll, ott kezdődik a hamvas fűz térköre, elegyetlen álladékokat képezvén, melyek eleinte élénk növéssel birnak, a föld nedvességének növekvésével azonban mindig csekélyebb magasságot érnek el, s végül a terjedő fűznek engednek helyet; ez térkörének felső szélén még egy két méternyi magasra nő, a tiszta láp felé azonban elszórt jelentéktelen kinézésű növénynyé törpül.

E tünemény élénken emlékeztet a havasok henye fenyőjére, mely a tengerfeletti magasság növekvésével vesz egyarányuan hozs-zából; ez termő tájának alsó szélein sűrű zárlatban néhány méterre is rughat, miglen e fenyő feljebb elszórt példányokban alig 0·3 méternyi hosszura nyulván, végre egészen eltűnik.

Hátravan még ezen erdők körüli gazdaszatról szólanunk.

A kisbirtokosok és községek erdei csak ritkán örvendnek szabályszerű üzemnek. — Már említettük, hogy egész térségek erdei, a fa minden tekintet nélküli levágása folytán csekély értékű harasztokká váltak, melyek fölfáját egyes többnyire nyomorgó tölgyek és szilfák képezik. E bokrok a szerint, mint azok mogyorófából, vagy a mi közönségesebb, husos somfából, veres gyűrüből, meg csere galagonyából, vesszős fagyalból, sóska borbolyából, csikos kecskerágóból s több effélékből állanak, 12—6 éves fordában vágatnak. — Más térségek nyárfával, ismét mások tölgy és szilfával borítvák, mely utóbbi fanemek többnyire a tőkéből sarjadztak; ezenkívül a tölgyek némelykor, a szilfák pedig rendszeren gyökérhajtásokat is képeznek s főkép ezen körülménynek köszöni e vidék számos szilfa, erdőcskéje a tarvágtat utáni újjászületését. A kis birtokosok erdei továbbá kis részecskékben és a legkülönbözőbb korfokozatokban elszóródvák, mely bajon segitni a tagosítás sem tartotta feladatának.

Ezen erdőcskéék bővebb leírását mellőzvé, a még mondandók a főhercegi magyar óvári uradalom erdeire vonatkoznak.

(Vége következik.)

Különfélék.

— A magyar erdészeti ismertetése Némethonban. Nem rég az „Allgem. Forst-und Jagdzeitung“ magyar osztrák határról kelt levelet közölt, melynek czime így hangzik: Zur Charakteristik der forstlichen Zustände in Oesterreich und Ungarn. „az Osztrák és magyarhoni erdészeti viszonyok jellegzéséhez“, és melyből mi a honunkat illető helyeket a következőkben tisztelt olvasó közönségünk tudomására juttatjuk; még pedig ez úttal minden megjegyzés nélkül; utalván egyrészt „az erdészeti magyar irodalom ügyében“ néhány hó előtt a Vadász és Versenylapokban közölt cikkeinkre, másrészt meg olvasóink saját bölcs ítéletére. A nevezett cikk reánk vonatkozó része tehát így szól:

Az 1852-ki erdőtörvény, mely Magyarországra is vonatkozott, itt mind eddig nem igen vert gyökeret, s most a régi magyar törvényekhez való visszatérés folytán egészen kérdésessé vált. Hogy erdészeti dolgokban, melyik törvény szerint járnak el, azt e percben bajos volna megmondani, várható azonban, hogy e tárgy is nem sokára megfelelő megoldását találandja, miután a nagy erdőbirtok az országgyűlésen erősen képviseltetik, s miután minden erdőbirtokosnak érdekében van, hogy erdeiben a rend fentartassék. Az erdőgazdászat javulásának nagy hátrányául szolgál az, hogy a birtokszabályozás nincs még általánosan bevégezve, mert csak az által távolíthatók el az erdöket terhelő szolgálmat s válik a célszerűbb gazdászat lehetővé. — Az erdésztsztek, a magánosoknál is, nagyobb részt németek-, vagy morvák-és csehekből állanak; a magyarok kisebbségben vannak s nincs is közöttük valami kitünő tehetség. — Ha a merevnemzetiségi elv a gazdászat ezen ágában is kizárólagos érvényre jut, akkor Magyarország erdei körül roszul fog állani a dolog.

A magyar erdészeti irodalom igen szegény; néhány német nyelven megjelent munka a középszerűség bélyegét viseli, bárha az anyagnak bővében vannak. A jelentékeny égalji különbségek, melyekre Magyarhonban akadunk, nem egy — oly fanem létezése, mely

Némethonban nem tenyészik, s melynek kezelésére nézve a német erdőszeti könyvekben hasztalan keresünk oktatást, külön kezelési szabályok felállítását igen kívánatosná tennék. *)

Valljon egyszerűet vagy értelmiség hiánya-e oka annak, hogy ez irányban eddig mi sem történt, azt döntetlenül kell hagynunk; ideje volna azonban, hogy azok, a kik helyzetöknél fogva ez irányban tekintélyek, szavukat hallassák. Bármi jó német könyvek fordításai, czéljoknak csakúgy fognak megfelelni, ha azok a helyi szükségekhez alkalmaztatnak.

A magyar erdőszegylet e hiányon segíthetne, miután majdnem valamennyi erdőgazdája az országnak tagja neki. Fájdalom, ezen egylet oly ferde állásban van, mikép annak igyekezetei, mostanra nézve legalább egészen paralizáltak. — Miglen Cseh- és Morvaországban a nagy erdőbirtokosok becsületbeli dolognak tartják, az ottani erdősz-egyesületek tagjaivá lenni, személyes résztvevén a gyülekezetekben s anyagi segédeszközöket is szolgáltatván; addig Magyarhonban e részben se hogy sem igazolható közönyösség uralkodik, mely az erdőszegylet összes igyekezeteit elbénítja. — Ezen egylet oly időben keletkezett a, midőn a magyar elem el volt nyomva, vagy elnyomottnak képzelte magát; német erdészek igyekezete által jött létre, bárha azok, mint az ország lakosai, annyiival is inkább magyarokul lettek volna tekintendők, miután itt közhasznú cél után törekedtek. Oly időben volt ez, a midőn az egyesülési vágy egész Ausztriában lábra kapott, s az érdekeltség külviszonyok által kevésbé elfoglalva, e tudományos és gazdasági törekvések felé irányult. Az erdőszegylet mindenkép azon volt, hogy ezen ország erdőgazdászata állapotát köztudomásra juttassa; a létező hiányokra figyelmeztetett, ezek pótlása iránt tanácscsal szolgált; egy szóval az egyesület minden rendelkezésére álló eszközökkel az erdőszeti viszonyok javítására törekedett, a mi közleményeiből is eléggé kiviláglik. Miért nem felelt meg tehát az eredmény az

*) Azt mondtuk ugyan, hogy megjegyzés nélkül közlendjük az illető czikkreánk vonatkozó részeit. Hogy azonban olvasóink valamikép ok nélkül el ne keseredjenek, kénytelenek vagyunk őket azon fentebbi állításra figyelmeztetni, miszerint honunkban csak kevés magyar erdősz létezik, s ez is — gyöngye és zű! Hogy tehát ezen s még néhány alábbi neheztelés a világért sem hazánkfait, hanem egyedül azon sok erdeink boldogítására hivatott lángészt illetheti, — magában érthető.

örökösnek? — Mert ez egyesületet idegennek tekintik, miután az németül tárgyalt, németül ír és nyomtat.

De hát ennek az egyesület oka? Bizonyára nem, mert ha a magyar nemzetiségi elem csak némileg is képviselve lett volna ezen egyesületben, minden kétségen kívül érvényre is vergődik. *)

A közléseket magyar példányban is ki akarták adni, s most is akarják; míg azonban a magyar erdőbirtokosok távol állanak, s az egyesület saját gyöngge segédforrásaira lesz utalva, addig az lehetetlen.

Erdőgondárok nevelésére célzó iskolákat akartak állítani, ezekre pedig Magyarországnak okvetlen szüksége van, ha nem akar csupa erdőcsöszöket tisztviselőkül fogadni, vagy olyakat külföldről hozatni. Többszöri felszólítások daczára azonban a nagy erdőbirtokosok egyike sem vette e nekik magyar nyelven megküldött felhívást tekintetbe. Most arról beszélnek, hogy a magyar gazdasági egyesület Pesten erdészeti osztályt akar alakítani. **) Ki fog ebbe belépni? Természetesen csak magyarok, miután ezek az idegen elemet mindenütt kizárni törekednek. Léteznek-e azonban magyar erdészek? azaz olyanok, kik képesek az erdészeti érdekeket a földbirtokosok irányában úgy képviselni, hogy ezek azokról helyes fogalmat nyerjenek? E kérdésre csak nemmel lehet felelnünk, mert a mily kevéssé biztosítja egy fecske megjelenése a tavaszt, ép oly kevéssé fogja azon kevés elszórvva élő magyar nemzetiségű erdőgazda az erdészeti notabilitásokat képviselhetni. Magyarország erdőgazdái közül ugyan igen derék erökre akadunk, ezek azonban csupa idegenekből állanak, kik mint olyanok rossz szemmel nézetnek.

Reményljük azonban, hogy a magyarok általában tulnyomó gyakorlatiszere részben is érvényre fog vergődni, s hogy sok külföldi itt működő erdésztiszt aggodalma nem fog teljesülni. E.

— A felfogyasztás Északamerikában. — Mily nagy Északamerikában a szerszámfa fogyasztása, azon tényből megítélhető, miszerint Kanadában Peterboroughban egy fűrészmalom

*) Már megint bele kell szólnom. Hát ha az a kevés gyöngge eszű magyar erdész tagjává válik az egyesületnek, a sok lángész mind utána indul? — az ő kedvükért még magyarul is megtanul? Ezt már csakugyan soha se hittük volna! Különben igaz, hogy a lángész szeszélyes ötletekben bővelkedni szokott.

**) Mi úgy tudjuk, hogy már régen megvan.

136 fűrészszel dolgozik, melyek élesztése s jó karban való tartása gépek segítségével eszközöltetik. E fűrészmalomban minden 9 hónap alatt 70,000 fát dolgoznak fel. Egyetlen egy kereskedő ház, Egan és társai, 185⁵/₆-ki télben a fák levágásával 3800 munkást s azok elszállításával 1700 lovat és 200 ökröt foglalkoztatott; a fentebbiek számára szükséges élelmezést 400 fuvar szállította. A kanadai fakereskedés oly lendületet nyert, hogy egyetlen egy évben 1855-ben Quebekről 536,996 kbméter (18 millió köbláb) jegenye fenyőfát vittek ki, miglen az illető kivitel 1857-ben csak 304,065 köbméterre (9,626,000 kbl.) rúgott. A kanadai erdőségek különben fölösleges fával még számos évre vannak ellátve. — (Ann. forest.) E.

— A jegenye fenyő új faja. A honosítási központi intézet utolsó Berlinben tartott ülésében a következő érdekes tárgyról értekeztek.

1859-ben Peloponnes belsejében, főképp pedig Arcádiában 850—1580 méternyi (2700—5000 láb) tengerfölötti magasságban oly jegenye-fenyőkre akadtak, melyek a Göröghonban uralkodó *Abies Apollinis*-től sok tekintetben lényegesen különböznek. Ez új fenyő t. i. nem csak hosszabb törzsökkel, világosb és egyenes tükkel, sokkal kisebb tobozokkal, de egyéb oly tulajdonokkal is bír, melyek más fenyőknél vagy épen nem, vagy csak igen csekély mértékben észlelhetők. Először ugyanis levágtván, a gyökerekből csak úgy hajt, mint a lombfák. Másodszor meg, ha törzsöke vagy vízszintes ágainak valamelyike megsérül, letöretik vagy elvágatik, onnét független hajtások erednek, melyek magokban ismét új fákká fejlődnek. A dolog megvizsgálása végett Athenből a hely színére küldött szakemberek e fenyők egy példányára akadtak, melyen 50—60 a fentebb irt módon kifejlett sudár találtatott. E fenyő nagy számban jó elő főképp a Maenalon nevű hegyen és a Nymphák Bytine melletti barlangjában; — a benszülöttek azt élatosznak nevezik.

Kétségkívül Theophrast is e fát értette, midőn a növények bárcsonkán reánk maradt leírásában egy Arcádiában növő fenyőről emlékezik, mely egyenesen hajt fölfelé és megsérülve oly kinövés támad rajta, melynek fája igen erős s melyből a lakosok tejedényeket készítenek. E fenyőt most Amália királynő fenyőjének (*Abies Regina Amalia*) nevezték el.

Ismételt fölhívás az erdőszeti ma- gyar műszótár ügyében.*)

E lapok első füzetében kértük mindazon t. hazánkfiait, kik az erdőszeti műszótár létesítéséhez bármi csekély mértékben, ha csak egyetlen egy jó szóval is járulhatnak és járulni akarnak, hogy ebbeli szándékukat legkésőbb január 15-ig velünk levél útján tudatni sziveskedjenek, mikép nékiek e műszótár német részét január végeig megküldhessük.

Eddig e fölhívásunknak a következő igen tisztelt hazafiak kegyeskedtek engedni: Fuchs Frigyes, Kabina János, Kádár István, Koppe Mór, Láng György, Neusziedler János, Szöllösy János és gróf **Zay Albert** urak.

Számra csekély de vitéz törzs! melyhez való mielőbbi csatlakozásra kérjük azon tisztelt hazánkfiait, kik azt eddig, talán azon hitben, hogy már úgy is elkéstek, nem tették.

Az ebbeli jelentkezés határidejét február végéig terjesztjük ki azon megjegyzéssel, hogy a műszótár német részével, melyből 200 példányt készítettünk, nem csak t. előfizetőinknek, hanem telhetőleg másoknak is, kik e valóban nem csekély fontosságú vállalatot bármi részben is előmozdítani óhajtanák, szivesen szolgálunk.

Ismételjük, hogy egyetlen egy jó szót is köszönettel fogadunk; nem hihetjük tehát, hogy magyar és nevezetesen a székelyföldön s egyéb magyar ajku tájakon lakó honfiaink ne viseltetnének annyi érdekléssel e nemzeti ügy iránt, melynél fogva legalább azon szavak összegyűjtésére és beküldésére, melyek vidékükön a nép, hivatalnokok vagy munkások száján élnek, ne válalalkoznának.

*) Hazai lapjaink tisztelt szerkesztőségeit az ügy érdekében kérjük e fölhívás szives átvételére.

Tulajdonos kiadók és felelős szerkesztők:
Divald Adolf és Vágner Károly.

Pest, 1861. Nyomatott ENGEL és MANDELLO-nál,